

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתק

ערב שבת קודש

פרשת בראשית

כ"ג בתשרי ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ג בתשרי ה'תשע"ב – ל' בתשרי ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ג בתשרי	הלי פרה אדומה פרק יא-יג.	הלי מלוה ולוה פרק ב.	מ"ע קח.
ש"ק	כ"ד בתשרי	פרק יד-טו. הלי טומאת צרעת.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ג.	מ"ע קח. קא.
א'	כ"ה בתשרי	פרק ב-ד.	פרק ד.	מל"ת שח. שז.
ב'	כ"ו בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ה.	מ"ע קיב.
ג'	כ"ז בתשרי	פרק ח-י.	פרק ו.	מ"ע קי.
ד'	כ"ח בתשרי	פרק יא-יג.	פרק ז.	מ"ע קיא.
ה'	כ"ט בתשרי	פרק יד-טז.	פרק ח.	מ"ע קב. קג.
ו'	ל' בתשרי	הלי מטמאי משכב ומושב.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ט.	מ"ע צט.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
5.27	5.02.3	11.55	11.25	8.35	5.55	4.57	4.36	3.49	ו', כ"ג בתשרי
5.26	5.01.2	11.55	11.25	8.35	5.56	4.58	4.36	3.50	ש"ק, כ"ד בתשרי
5.25	5.00.1	11.55	11.25	8.35	5.57	4.58	4.37	3.50	א', כ"ה בתשרי
5.24	4.59.1	11.55	11.25	8.36	5.58	4.59	4.38	3.51	ב', כ"ו בתשרי
5.23	4.58.0	11.55	11.25	8.36	5.58	5.00	4.39	3.52	ג', כ"ז בתשרי
5.22	4.57.0	11.55	11.25	8.36	5.59	5.01	4.39	3.53	ד', כ"ח בתשרי
5.21	4.56.0	11.55	11.25	8.37	6.00	5.01	4.40	3.53	ה', כ"ט בתשרי
5.20	4.55.1	11.54	11.24	8.37	6.01	5.02	4.41	3.54	ו', ל' בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י
5:40	4:43	5:37	4:30	5:39	4:40	5:37	4:25	5:40	4:43
5:33	4:36	5:30	4:23	5:32	4:33	5:30	4:18	5:33	4:36

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלי"ד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

רצונו של הקב"ה - לעשות מהגשמיות דווקא כלי לאלוקות

כשם שבנוגע לארץ-ישראל בגשמיות ישנה הטענה "לסטים אתם", כך קיימת טענה זו גם לגבי ארץ-ישראל ברוחניות • הן הנשמה והן הנפש הבהמית טוענות שהגשמיות אינה שייכת ליהודי • והמענה לכך: "כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" - דווקא בעניינים הגשמיים ישנו "כוח מעשיו" של הקב"ה • צריך לברר תחילה את הגוף ואת הנפש הבהמית ועל-ידי זה כובשים גם את הגוי שבחוץ • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ומתריך: "משום כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים", שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

ב. והעניין בזה:

כשם שבנוגע לארץ-ישראל בגשמיות, "גשמיות שבגשמיות", ישנה הטענה "לסטים אתם", והמענה לזה הוא "כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" - כך יש גם טענה זו ומענה זה בנוגע לארץ-ישראל ברוחניות, "רוחניות שבגשמיות", כדלקמן.

החילוק בין ארץ-ישראל (בגשמיות) לשאר ארצות העולם הוא - שעל ארץ-ישראל נאמר⁸ "תמיד גו' עיני הוי' אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", דהיינו, לא רק ב"רשית השנה" ו"אחרית שנה", אלא גם בימים שבינתיים, במשך כל השנה.

א. דובר לעיל¹ בנוגע לתורת הבעל שם טוב² שמקדים "ראשית בריאת העולם" לפני "ראשית ה"תורה" (כידוע שגם סדר בתורה הוא בדיוק³), שמזה מובן שישנה מעלה בעולם לגבי התורה. והנה, קושיה זו, מדוע הקדים הבעש"ט עולם לתורה - היא הקושיה שמקשה רש"י בפירושו על הפסוק הראשון "בראשית ברא גו'⁴": "אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם⁵, שהיא מצווה ראשונה שנצטוו ישראל (דכיוון ש"תורה" היא מלשון הוראה⁶, היתה התורה צריכה להתחיל במצווה הראשונה שנצטוו ישראל מפי משה רבינו), ומה טעם פתח בבראשית?"

(1) שיחת שבת בראשית (התועדות א') ס"ח ואילך (לעיל - בספר - ס"ע 107 ואילך).

(2) ראה שיחה הנ"ל ס"ז (לעיל - בספר - עמ' 106 ואילך). וש"ב.

(3) ראה של"ה חלק תושבע"פ, כלל לשונות בתחילתו (תב,ב).
(4) כ"ק אדמו"ר אמר, שאלו שלא למדו עדיין פרשת בראשית עם פירוש רש"י, יכולים בינתיים לצאת ידי חובתם בלימוד פסוק זה, שהוא הכלל של כל הפרשה.

(5) בא יב,ב.

(6) ראה גו"א ריש פרשתנו - בשם הרד"ק (לתהילים יט,ח).

(7) תהילים קיא,ו.

(8) עקב יא,יב.

זיך אויסגעטאן פון מיינע לבושים"), ואיך תובעים ממני לחזור וללבשם?¹¹

"רחצתי את רגלי איככה אטנפם"¹¹ - אפילו הרגליים, שבהם הולכים על הארץ, ולכן בוודאי שנדבק בהם כו', גם אותם רחצתי, ואיך תובעים ממני לשוב וללכת בהם על הארץ, לעסוק בגשמיות, "איככה אטנפם"?!..."

הנח לי לרגע ("לאז מיר אפ א וויילע") - טוענת הנשמה - מספיק שתובעים ממני לעסוק בעניינים אלו יום שלם, לילה שלם, שנה שלימה; אך לכל הפחות הנח לי לרגע אחד... הנח לי להישאר רגע אחד בדביקות לאלוקות!..."¹²

על כך עונים לנשמה: לא! עצמות ומהות איך-סוף ברוך-הוא עומד ודופק¹³ בדלת, ואומר: לא! - כאן, מאחורי הדלת, עומד ילד יהודי שאינו יודע דבר על יהדות; עליך ללכת בעצמך, לשחק עמו חצי שעה, לאחר-מכן ללכת לטייל עמו, לתת לו "סוכריות", עד שבסופו של דבר תוכל ללמוד עמו "קמץ אל"ף א"א!"

ומה שטוען אתה "איככה אלכשנה", "איככה אטנפם", וברצונך להישאר בדביקות לאלוקות - על זה ענה ירמיהו לברוך בן נריה¹⁴: "כה אמר ה' הנה אשר בניתי אני הורס גו', ואתה תבקש לך גדולות"¹⁵ - בית-המקדש חרב ובני-ישראל נמצאים בגלות, וכשעת מעשה חושב אתה על רוח-הקודש ונבואה?!..."

ד. אך הנשמה מוסיפה לטעון:

עניין הגשמיות - אינו שייך כלל לבני-ישראל, וכפי שמצינו בעניין "ויתן לך האלוקים גו"¹⁶, שבנוגע ליעקב הפירוש הוא "מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה כו"¹⁷, ובנוגע לעשו הכוונה היא בגשמיות כפשוטו¹⁸, והיינו, לפי שיעקב ועשו חלקו ביניהם את שני העולמות, "נטל עשו חלקו

ודוגמתו הוא החילוק בין בני-ישראל לאומות העולם - שעל בני-ישראל נאמר¹⁹ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", דהיינו שבני-ישראל הם מכוון לשבתו יתברך, כשם שארץ-ישראל היא מקום ש"עיני הוי' אלוקיך בה".

וכיוון שבני-ישראל הם בדוגמת ארץ-ישראל - בכוחם לעשות מכל העולם ארץ-ישראל, דהיינו לעשות מכל הדברים הגשמיים שבסביבתם כלים לאלוקות, מכוון לשבתו יתברך, שזהו עניין ארץ-ישראל ברוחניות.

ועל-פי זה יובן מאמר רז"ל¹⁰ "עתידה ארץ-ישראל שתתפשט בכל הארצות" - דלכאורה אינו מובן: הרי ידוע שכל העניינים דלעתידי באים עלידי העבודה שבזמן הגלות, ואם-כן, מה היא העבודה שעל-ידיה עתידה ארץ-ישראל שתתפשט בכל הארצות? - והביאור בזה, שעבודתם של בני-ישראל בזמן הגלות היא לעשות מכל העולם ארץ-ישראל ברוחניות, ועל-ידי זה "עתידה ארץ-ישראל שתתפשט בכל הארצות" בגשמיות.

וכאמור, כשם שבנוגע לארץ-ישראל בגשמיות ישנה הטענה ד"לסטים אתם", והמענה הוא "כוח מעשיו הגיד לעמו גו", שמטעם זה מתחילה התורה ב"בראשית ברא" (כנ"ל) - כך ישנם הטענה והמענה הנ"ל גם בנוגע לארץ-ישראל ברוחניות, וזהו הטעם לכך שהבעש"ט הקדים בתורתו את "ראשית בריאת העולם" ל"ראשית דהתורה", כדלקמן.

ג. וביאור העניין:

כאשר תובעים מנשמה לעשות מהעולם ארץ-ישראל ברוחניות, לעסוק בדברים גשמיים ולעשות מהם כלים לאלוקות - טוענת הנשמה שאינה חפצה לעסוק בעניינים אלו, וחפצה ורצונה להישאר בדביקות לאלוקות.

הנשמה טוענת: "פשטתי את כתנתי, איככה אלכשנה"¹¹ - בקושי רב עלה בידי להתפשט מהלבושים שאני מלובשת בהם ("קאם קאם האב איך

(12) כ"ק אדמו"ר בכה מאד כשדיבר בעניין זה (המו"ל).

(13) ראה שה"ש שם, ב.

(14) ראה יל"ש בא רמז קפז. ישעיהו רמז שכט.

(15) ירמיהו מה, ד"ה.

(16) תולדות כו, כח.

(17) ב"ד פס"ו, ג.

(18) ראה זח"א קמג, ב.

(9) יתרו י"ג.

(10) ראה ספרי דברים בתחילתו. פס"ד פ' שבת ור"ח. יל"ש

ישעיהו רמז תקג.

(11) שה"ש ג, ג.

כאשר תובעים מהנשמה לעשות ארץ-ישראל ברוחניות, על-ידי ההתעסקות בדברים גשמיים - טוענת היא "לסטים אתם": גשמיות, עשירות וכדומה, אינם שייכים אליה, וגזל הם בידה, כיוון שעניינים אלו שייכים לעשו!
המענה לזה הוא "כוח מעשיו הגיד לעמו" - שדווקא בעניינים הגשמיים ישנו "כוח מעשיו" של הקב"ה, כיוון שכוח ההתהוות הוא מהעצמות דווקא²³, ועניין זה "הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" - כדי שבני-ישראל ("עמו") יעשו מה"נחלת גויים" כלים לאלוקות.

העולם-הזה ויעקב נטל חלקו העולם-הבא¹⁹.
וזהי טענתו: כיוון שגשמיות אינה שייכת אליו כלל, אם-כן, מדוע נותנים לו עשירות ("וואס שפארט מען אים עשירות")? - כ"ק אדמו"ר הפסיק ואמר: כוונתי שהנשמה טוענת כך... - רצונו שלא להתעסק כלל בגשמיות, אלא להישאר בתנועה של דבקות לאלוקות!
המענה לזה - שגם גשמיות שייכת לכני-ישראל, ואדרבה - העצמות הוא דווקא בגשמיות, שהרי "נתאוהה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"²⁰, בתחתונים דווקא! כל סדר

הנשמה טוענת: "פשטתי את כתנתי, איככה אלבשנה" - בקושי רב עלה בידי להתפשט מהלבושים שאני מלובשת בהם, ואיך תובעים ממני לחזור וללבשם?!

ו. וכשם שהנפש האלוקית טוענת "לסטים אתם", שעניין הגשמיות גזול הוא מאומות העולם, כך טוענת גם הנפש הבהמית אותה טענה - כמרומז בפירוש רש"י "שאם יאמרו אומות העולם (דהיינו "הגוי אשר בקרבך"²⁴) לסטים אתם":
די לה לנפש האלוקית - טוען ה"גוי אשר בקרבך" - בזמן התורה והתפילה, אבל מדוע מתערבת היא בעניינים הגשמיים? עניינים אלו - טוען הוא - שייכים אליו, ובמילא, "לסטים אתם!"
המענה לזה הוא - "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ":
כיוון ש"כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה" - הרי גם את העניינים הגשמיים יש לנצל לקדושה, ולעשות מהם כלים לאלוקות, מכון לשבתו יתברך.

ההשתלשלות וכל העניינים שבו, עד לתחילת העניין "אור עליון פשוט ממלא כל המציאות"²¹ - כולם אינם אלא ממוצע לעולם-הזה, שבו היא דירתו של הקב"ה, וכשם שבדירה נמצא עצם האדם, הן כשהוא לבוש והן כשהוא ערום, הן כשטוב לו והן להיפך, כן הוא גם עניין הדירה לו יתברך בתחתונים, שנמצא כאן בכל עצמות²²!
וכיוון שכן, מהי טענתו שאין רצונו לעסוק בעניינים גשמיים, כי אם ללמוד תורה לשמה, ולהתעסק בעניינים של כוונות וכו' - בה בשעה שעניינים אלה אינם אלא "גילויים", ואילו בעשיית הגשמיות כלים לאלוקות ובלמוד עם ילד יהודי "קמץ אלף א" - בזה נמצא ה"עצמות"!

ה. וזהו פירוש הטענה "לסטים אתם" והמענה "כוח מעשיו הגיד לעמו" - בנוגע לארץ-ישראל ברוחניות:

(23) ראה תניא אגה"ק ס"כ (קל, רע"ב).
(24) ראה שבת קה"ב. תו"א פרשתנו ב"ב. לקו"ת תבוא מב"ב. דרושי שמע"צ צ"ד. קובץ מכתבים לתהילים אהלי יוסף-יצחק עמ' 218. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח עמ' עד. שם עמ' ג.

(19) תנא דבי אליהו זוטא פי"ט. יל"ש תולדות רמז קיא.
(20) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
(21) ע"ח בתחילתו (שער א, ענף ב).
(22) ראה הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב עמ' רמא הערה 32.

ח. וזהו גם-כן פירוש המשך דברי הבעש"ט בתורתו הנ"ל - "ספירת הכתר היא ראשית וספירת החכמה היא ראשית. ראשית ספירת הכתר היא העולם, וראשית ספירת החכמה היא גילוי":

העולם - שורשו בכתר, שהוא למעלה מחכמה (שהיא מקור התורה); אלא שבעולם עניין זה (ספירת הכתר) הוא בהעלם, מה-שאין-כן בתורה - ספירת החכמה היא בגילוי, ולכן גם הגילוי דספירת הכתר בעולם - הוא על-ידי התורה דווקא.

ועל-פי זה יובן גם-כן המשך דברי הבעש"ט שם - "ראשית חכמה יראת הוי" 26 (שלאכאורה פסוק זה אינו קשור למבואר לפני זה או לאחרי זה):

בכדי שהתורה (שעניינה חכמה) תגלה את ענייני הפנימי של העולם - הרי זה על-ידי עניין היראה דווקא, "ראשית חכמה יראת הוי".

והטעם לזה - כיוון שמצד היראה נעשה "סוד מרע ועשה טוב" 27, ועל-ידי זה נעשה אחר-כך (כהמשך הכתוב) "בקש שלום ורדפהו", שעניין השלום הוא (כפירוש הבעש"ט 28) שלום בין רוחניות וגשמיות, וכיוון שרוחניות אינה יכולה להסכים לעשות שלום עם גשמיות, הרי בהכרח לומר שהפירוש הוא שהגשמיות עושה שלום עם הרוחניות.

ועל-ידי עניין השלום נמשך גם עניין הברכה - שהרי שלום הוא "כלי מחזיק ברכה", כמאמר רז"ל 29 "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום".

(קטעים מהתוועדות ש"פ בראשית,

מברכים החודש מרחשוון ה'תשי"ד, (התוועדות ב' - המשך לשמחת-תורה). תורת-מנחם כרך י, עמ' 114-119 - בלתי מוגה)

26) תהילים קיא.י.

27) שם לד, טו.

28) ראה כתרי-שם-טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ה מנחם-יאב).

29) משנה סוף עוקצין.

ז. וזהו הביאור במענה רש"י על הקושיה "לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצווה ראשונה... ומה טעם פתח בבראשית":

כדי שיוכל להיות "החודש הזה לכם", מצווה ראשונה, וכללות עניין קיום המצוות, שעניינם הוא לעסוק בדברים גשמיים כדי לעשות מהם כלים לאלוקות - דרושה ההקדמה של "בראשית ברא גו".

והיינו, לפי שבנוגע להתעסקות בדברים הגשמיים לעשות מהם כלים לאלוקות, ישנה הטענה ד"לסטים אתם" - הן מצד הנפש האלוקית, שטוענת שהעניינים הגשמיים אינם שייכים אליה כלל, והן מצד הנפש הבהמית, שטוענת שהעניינים הגשמיים שייכים אליה בלבד.

ועל זה בא המענה "בראשית ברא אלוקים גו", "כל הארץ של הקב"ה היא", ואדרבה, דווקא בגשמיות ישנו כוח העצמות, וזהו "כוח מעשיו הגיד לעמו", כדי "לתת להם נחלת גויים" - לאו דווקא "נחלת גויים" של אומות העולם, אלא גם "נחלת גויים" של "הגוי אשר בקרבך" - הגוף ונפש הבהמית,

- מספרים 25 אודות ר' שמואל מונקעס, שכאשר הגיע לאדמו"ר הזקן בפעם הראשונה, בשעות הלילה, נכנס לביתו של אדמו"ר הזקן, ואמר שברצונו ללון שם. שאלו אדמו"ר הזקן: וכי לא מצאת בית אחר ללון בו?, וענה ר' שמואל: הרי גם כאן בית יהודי. אמר לו אדמו"ר הזקן: ביכולתי לקרוא לגוי, והוא יסלק אותך מכאן. התפרץ ר' שמואל בבכי ("האט זיך פאנאנדערגעוויינט") ואמר: "רבי! הגוי שלי גדול מהגוי שלךם!". ... - והיינו, שיש צורך גם בבירור הגוף ונפש הבהמית, ועל-ידי זה כובשים גם את הגוי שמבחוץ.

וזהו שגם הבעש"ט מקדים בתורתו את העניין דעולם לפני העניין תורה - כשם שהתורה עצמה מתחילה בעניין העולם ("בראשית ברא גו"), שבזה מודגשת מעלת העולם על התורה (כמדובר לעיל).

25) ראה גם תורת-מנחם - התוועדויות ח"ז עמ' 277.

משיח אחר הכותל ותיכף בא

צריכים רק חוש הראייה וחוש השמיעה

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר: "הנה זה עומד אחר כותלנו", משיח עומד כבר אחר הכותל ("הינטערן וואַנט"), צריכים רק חוש הראייה וחוש השמיעה, אבל המציאות היא ש"עומד אחר כותלנו", ותיכף בא ("אָט אָט האַלט ער ביי קומען")

[...] בהמשך הכתוב "ויעקב הלך לדרכו" - כתיב "ויפגעו בו מלאכי אלוקים גו' מחנייים" (לשון רבים), שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ-ישראל שבאו לקראתו.

את העבודה צריכים לעשות לבד, אלא, שישנם עניינים שבהם זקוקים לעזר של "מלאכי אלוקים". יעזור השם יתברך שיקויים אצלנו "ויפגעו... מלאכי אלוקים", והעיקר - שניפגש יחדיו להקביל פני משיח, והרבי יוליכנו לקראת משיח בחסד וברחמים, בקרוב ממש.

(משיחת יום שמחת-תורה תשי"ב; תורת מנחם כרך ד, עמ' 100 - בלתי מוגה)

על-ידי ניצוץ קטן לוקחים את כל העצם'

ניצוץ משיח שבנשמת כל אחד ואחד מישראל - לא זו בלבד שנמצא בו, אלא עוד זאת, שפועל ומשפיע בו באופן פנימי.

[...] ועל-דרך הידוע בעניין ניצוץ משה רבינו שבכל אחד ואחד מישראל... ומזה מובן גם בנוגע לניצוץ משיח - שהרי משה ומשיח עניינם אחד הוא, "גואל ראשון הוא גואל אחרון" - שפועל בו באופן פנימי. ולא עוד, אלא שעל-ידי העבודה לגלות את ניצוץ משיח שבקרבו, שיאיר ויפעל אצלו בגילוי - פועלים את הגילוי דחינת יחידה הכללית, ביאת משיח צדקנו בפועל ממש.

אמנם עדיין יש מקום לשאלה ותמיהה בדבר: מכיוון שניצוץ משיח שבנשמתו הוא ניצוץ קטן בלבד - כיצד ייתכן שניצוץ קטן זה יפעל בנוגע לבחינת משיח הכללי? והביאור בזה:

ידוע הכלל "העצם כשאתה תופס במקצתו, אתה תופס בכולו" (כמובא בדרושי חסידות בכמה מקומות).

ובפרט שמדובר אודות בחינת יחידה שבנפש - אשר, נוסף לכך שכללות הנשמה (גם בחינת נפש) היא "חלק אלוקה ממעל ממש" (ככל הפירושים שבבחינת "נפש"), הרי בחינת היחידה, מלובש בה "ניצוץ קטן מאוד שהוא בחינת אלוקות", ניצוץ בורא, היינו, שבחינת היחידה, ניצוץ נברא, מתאחדת ונעשית מציאות אחת - "יחידה ליחדך" - עם ניצוץ בורא, ומכיוון שכן, הרי בוודאי שבחינת היחידה תופסת בעצם כולו.

[...] ובנוגע לעניינינו: מכיוון שבחינת היחידה היא הניצוץ דנשמת משיח - נמצא, שניצוץ קטן זה יש בו את העצם כולו, העצם דמשיח צדקנו, ובמילא, יש בכוחו של ניצוץ קטן זה לפעול פעולתו בנוגע למשיח הכללי.

(מהתוועדות ליל שמחת-תורה ה'תשמ"ו; התוועדות תשמ"ו כרך א עמ' 345-346 - בלתי מוגה)

המאורות - ליקויים ומשמעותם

"מאורע גדול וחשוב הקשור עם הילוך השמש והירח", הגדיר הרבי את ליקוי החמה והלבנה, והוסיף כי מי שראו ושמעו על כך צריכים להפיק את הלכה בעבודת ה' • האם הדבר נובע ממעלה או חסרון, ומדוע סירב הרבי שיפרסמו את זמני הליקויים • כיצד מאורע המתרחש בטבע, בזמנים קבועים, תלוי וקשור בהנהגת האדם? • והוראה נפלאה מעניין התמעטות הלבנה מאמצע החודש והלאה

רק הארה מאירה מגוף ועצם כדור השמש רק בחלל העולם... שאין כאן גוף כדור השמש במציאות נראה כאן האור והזיו הזה ליש ממש לעין כל... מה־שאינ־כן כשהוא במקורו בגוף השמש אין נופל עליו שם יש כלל רק שם אין ואפס, כי באמת הוא שם לאין ואפס ממש שאין מאיר שם רק מקורו לברו שהוא גוף השמש המאיר ואפס בלעדו...".

בתורת החסידות נאמרו ביאורים רבים על אור השמש ואור הלבנה (תומצתו בספר הערכים כרך ג, עמ' רצד־שכה; ועוד).

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע מתייחס לתופעת הליקוי בספר המאמרים תרנ"ד (עמ' קלד) וכותב:

"וביאור העניין הוא, דהנה ידוע דסיהרא לית לה מגרמא כלום דבעצם היא חשוך, ואין רצונו לומר שהיא חשוך לגמרי, ש[והר] היא ספירי בעצם אלא שאינו בבחינת] אור להאיר, וכמו לפעמים כשיש צל ואינו מאיר בה אור השמש שנקרא ליקוי לבנה, שהיא אדומה זהו מראיתה כמ"ש בס[פר] נו"נ סי' ר"ך ואינה בבחינת אור להאיר לעולם,

לית לה מגרמא כלום

ליקויי חמה ולבנה הם אירועים המתרחשים מפעם בפעם. ליקוי לבנה מתרחש כאשר כדור הארץ מסתיר את השמש, אשר ממנה הירח מקבל את אורו.

על היחס שבין אור השמש לשמש עצמה למדים אנו מתוך דברים שכתב אדמו"ר הזקן ב'שער היחוד והאמונה' פרק ג, שם הוא ממשיך את ביטול הנבראים במציאות לגבי החיות שבהם, לביטול זיו השמש בשמש:

"והמשל לזה הוא אור השמש המאיר לארץ ולדרים שהוא זיו ואור המתפשט מגוף השמש ונראה לעין כל מאיר על הארץ ובחלל העולם. והנה זה פשוט שאור זיו זה ישנו גם־כן בגוף וחומר כדור השמש עצמו שבשמים, שאם מתפשט ומאיר למרחוק כל־כך כל־שכן שיוכל להאיר במקומו ממש... כי בטל ממש במציאות לגבי גוף כדור השמש שהוא מקור האור... והאור הזה אינו

וכל אורה הוא מה שמקבלת מאור השמש, "ובדוגמא כזו הוא למעלה בבחינת ז'עיר[א]אנפיז[ומל]כות, דסיהרא הוא בחינת[מל]כות[שהמל]כות[אין לה אור מעצמה להאיר למטה כין]אום[מה שמקבלת משמש הוי' בחינת]ז'עיר[אנפיז]".

"מאורע גדול וחשוב..."

קיץ תנש"א. בכ"ט תמוז התרחש ליקוי חמה. באותה תקופה, בט"ו בתמוז ובט"ו באב, התרחשו ליקויי לבנה.

במהלך שיחתו לפני נשי ובנות ישראל מדבר הרבי (התוועדות תנש"א כרך ד, עמ' 308-9) על גדול השפעת התורה עד שגם השמים נעשים חדורים בתורה - מכיוון שבצבא השמים ניכר הביטול לה' ("וצבא השמים לך משתחיים"), בנוסף לעצם התנועה וההילוך של צבא השמים, דבר המלמד שיש מנהיג לעולם כפי שהיה אצל אברהם אבינו.

וברוח זו - מוסיף הרבי - גדל ומתחנך כל ילד יהודי המודע לכך שרק מי שהוא גדול וחזק ונעלה שלא בערך מכל הבריאה כולה יכול להניע את כל צבא השמים משך 5,751 שנים (ה'תנש"א) באותו תוקף וחוזק, ללא שום שינוי וחלישות.

כאן ציין הרבי שבמקומות ובזמנים מיוחדים ניתן לראות את הילוך השמש והירח ביחד, ובפרט בעת ליקוי לבנה שאז רואים את השמש, וכמו כן בעת ליקוי חמה שאז רואים את הלבנה באמצע היום והזכיר: "וכמו שראו כמה וכמה מבני-ישראל בקיץ זה".

והוסיף, שגם אלה שהיו במדינות אחרות ולא ראו זאת בעצמם, שמעו זאת מאחרים וממילא גם עליהם להפיק את הלקח ממאורע זה, ובפרט "מאורע גדול וחשוב הקשור עם הילוך והשמש והריח".

הרבי הוסיף מיד:

וגם כאשר ישנו ליקוי חמה או ליקוי לבנה, שזהו עניין של חסרון באור החמה או הלבנה - הרי תיכף לאחרי־זה חוזרים ומאירים בכל תקפם כמקודם, ומזה מוכח שהשינוי שאירע באמצע, לא היה מצד חלישות החמה או הלבנה, שאז לא היו יכולים לחזור

ולהתחדש מיד בכל תקפם כמקודם. כמה חודשים לאחר־מכן, בחודש טבת תשנ"ב, התרחש ליקוי שמש נוסף. הרב הירשל קרינסקי שאל את הרבי אם לאור שיחת הרבי לנשי חב"ד באלול לגבי הלקח בעבודת ה' שיש להפיק מהליקוי, כדאי לפרסם את זמני הליקויים, והרבי הגיב ('אוצר מענות קודש' סימן תריג):

הרי הפרסום ובפרט לאחר זמן, יעורר חשש - שאין לו כל יסוד כלל! ומבלבל לעבודת ה' בש[מחה] וט[וב] ל[בב]! אזכיר ע[ל] הצ[יון].

שאלות ותשובות

אלה לא היו ההתייחסויות הראשונות של הרבי לנושא. שנים רבות קודם לכן נדרש הרבי לנושאים אלו:

בה' תמוז תשי"ז (אגרות קודש כרך ט"ו עמ' וסרסא) משיב הרבי לשאלות:

(א) האם מברכין על ליקוי לבנה או לקוי חמה. ידוע הכלל אשר אין לחדש ברכה שלא הוזכרה בש"ס (בית יוסף אורח חיים סימן מ"ו). ויש לומר הטעם דאין מברכין על זה מפני שהוא סימן לפורעניות הבאה (סוכה כט, א). ואדרבה צריכה תפלה לבטלה וצעקה ולא ברכה.

(ב) האם ידעו חז"ל אודות עניין ליקויים הנ"ל ואם זהו עניין טבעי.

לקוי המאורות מובא בכמה מקומות בדברי חז"ל ופליאה גם הספק בזה, כי ידוע אשר אפילו חכמי מצרים ולפני זה בבבל כבר ערכו לוחות הליקויים האמורים וידוע בספרי דברי הימים ומובא להבדיל גם בכתבי הקדש, אשר בני־ישראל עמדו בקישור עם חכמי מצרים וחכמי בבל.

מעריכת לוחות האמורים מובן שתופעה האמורה היא ענין טבעי, אבל ביחד עם זה יש בזה גם סימן, ובדוגמת ענין הקשת, שגם הוא ענין טבעי עתה, וביחד עם זה משמש אות, וככתוב בארוכה, ואין בזה סתירה, שהרי במה דברים אמורים אשר ליקוי חמה וליקוי לבנה יש להם הפירושים כמאמרי רז"ל (סוכה כט, א) - כשנראים הלקויים בארץ (ונראים לזה היודע על דבר פירוש הליקויים), מה שאין כן באם יתכסו

קמ) שלכאורה "תשש כוחה של חמה, ונמצא שזהו מפני חלישות וחסרון בעניין טוב שבטבע המביא תועלת והוא הכרח כדי שיהיו עצים (יבשים) למערכה!".

אמנם מהמשך הביאור בשיחה שם נמצא - ויש לצרף לכך את ההדגשה שבשיחת תנש"א הנ"ל - שאכן עניין זה הוא למעליותא! (וראה בהמשך).

להוסיף ולהאיר - להוסיף ולהתמעט

בהדרג נוסף (שם עמ' קנד ואילך) על מסכת תענית, עומד הרבי על הסתירה הקיימת לכאורה במעלת ט"ו באב בעניין הלבנה: שלכאורה תוכן היום טוב קשור עם מילוי (ושלימות) הלבנה, ואילו לאחר-מכן אור הלבנה הולך ומתמעט; ולאידך נדרשת מיהודי הוספה "מכאן ואילך" בלימוד התורה וכו'.

אלא ההסבר לזה:

כיון שישראל מונים ודומים ללבנה, מובן שכל שיש בלבנה יש בבני-ישראל, כי בלבנה משתקף מצבו של עם-ישראל בכלל - עליות וירידות, עד שהם עתידים להתחדש כמותה לעתיד לבוא.

ולכאורה תמוה: סדר העליות והירידות של הלבנה הרי הוא באופן קבוע ותמידי, שבתחילת החודש היא בעליות, שמיום ליום הולך ומוסיף, ממולד הלבנה עד למילואה ביום ט"ו בחודש, ומט"ו עד סוף החודש פוחת והולך אורה מיום ליום, עד שמתעלם לגמרי.

ואם כן, מובנת ההוראה מתחילת החודש, שעבודת ישראל צריכה להיות באופן של מוסיף והולך, מחיל אל חיל; אך איך יתכן שאחרי שיהודי הגיע לשלמות העבודה, 'קיימא סיהרא באשלמותא', תהיה עבודתו באופן שפוחת והולך? הרי כלל גדול הוא, שעבודת ה' צריכה להיות באופן של מעלין בקודש ואין מורדין ח"ו!

אלא בהכרח אפוא שיש הבדל במצב הלבנה כשאינה במילואה בין חציו הראשון של החודש לחציו השני של החודש: בחציו הראשון של החודש, העדר מילוי הלבנה מורה על חסרון, היינו שעדיין לא נשלם אור הלבנה, וצריך להעלות

השמים בעננים וכיוצא-בה, הרי אין זה ענין של סימן והוראה להאדם אשר על האדמה, ועל-דרך-זה הוא גם בענין הקשת, וכמבואר במפרשי התורה.

המזל אינו מכריח

שיחה שלמה (שהוגהה אחר-כך ונדפסה בלקוטי שיחות כרך טו עמ' 7 ואילך) הקדיש הרבי לנושא במהלך התוועדות שבת פרשת שלח תשל"ה. השיחה פותחת בהצגת הקושיא המפורסמת: כיון שליקוי המאורות הוא דבר הקבוע בטבע הבריאה, בזמנים קבועים הניתנים לחישוב מראש, כיצד אמרו חז"ל "בשכיל ארבעה דברים חמה לוקה... מאורות לוקין"?

אחרי דיון בכיבור של השל"ה ורחייתו מבאר הרבי: התרחשות ליקוי מלמדת שהוא זמן המסוגל לפרענות ולכן גורם שיענישו אז יותר על ה"ארבעה דברים", אך אין הכוונה שהמזל מכריח אדם לנהוג בצורה זו. אלא עניין זה הוא בדומה לדברי חז"ל (שבת קנו, א) בקשר לאדם שנולד בטבע מסויים, שבבחירתו החופשית יכול שלא להתגבר על כך - כך גם בזמן זה, מתעוררת אצל האדם בטבע נטייה והמשכה להתנהגות לא טובה, ולכן בני-ישראל דווקא, המסוגלים להתעלות בעבודת ה' למעלה ממדידה והגבלה - אין להם לחשוש מכל אל.

השיחה המופלאה נאמרה בעקבות ליקוי לבנה שאירע בחודש סיוון באותה שנה לתוכנה תומצת בבחירות על-ידי הרב יצחק יהודה רוזן שליט"א ונדפס ב'תחומין' כרך כ"ד עמ' 517-520.

חסרון או מעלה

ועוד מצינו ביאורים והתייחסויות נוספות לנושא כדלהלן:

במסכת תענית ל, סוף עמוד ב' מנמק רבי אליעזר הגדול את הטעם ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב" כ"יום שבו פסקו מלכרות עצים למערכה", ש"תשש כוחה של חמה ולא היו כורתים עצים למערכה לפי שאינן יבשין".

ומעיר הרבי (הדרנים על הש"ס) כרך א' עמ'

תמיד, בהכרח שהעבודה הבאה לאחרי המצב בט"ו בחודש, כאשר קיימא סיהרא באשלמותא, באה בהמשך והוספה על העלייה בעבודה של חצי הראשון של החודש. כלומר: לא זו בלבד שהעבודה של חצי השני של החודש היא באופן שמוסיף והולך (הוספה בעניין הביטול), אלא עוד זאת, שהעבודה בחצי השני של החודש היא נעלית יותר מזו שבחצי הראשון של החודש.

והעניין בזה: העבודה בחצי הראשון של החודש היא הוספה בעניין האור, והרי 'אור' הוא מציאות; ולעומת זאת, העבודה בחצי השני של החודש היא — ההוספה היא בביטול, בשלילת המציאות, אשר על-ידי זה באים לעילוי שבאין ערוך לאור — אותי אתם לוקחים, 'לוקחים' את ה'מאור'. וזהו ענין מולד הלבנה בראש-חודש - שעל-ידי עבודת הביטול בחצי השני של החודש עד לתכלית הביטול והעלם הלבנה לגמרי (ברגע שלפני המולד), אזי נעשה עניין 'יחוד שימשא וסיהרא', הייחוד עם ה'מאור', שמעלתו באין ערוך לגבי מעלת האור.

[ולדוגמה — ההבדל בין תלמיד הנמצא בריחוק מקום מרבו ומפרש דבריו ומוסרם לאחרים, לכמו שעומד לפני רבו ומקבל תורתו ממנו, שמוכן כי כאשר עומד לפני רבו, הוא בטל לגמרי כדי שיוכל לקבל תורת רבו ואז הוא במעלה נעלית ביותר]. על-פי זה מוכן הקשר ש"מכאן ואילך" מוסיפים בלימוד התורה בלילות - לט"ו באב שבו קיימא סיהרא באשלמותא:

תוכן עניין לימוד התורה בלילות הוא כדי לזכות בכתר התורה כנ"ל, דהיינו להגיע ל'מאור' שבתורה, קדושת התורה והשכינה שבתורה (כנ"ל בארוכה), שהיא למעלה באין ערוך מ'אור' התורה. ולהגיע לזה הוא דווקא על-ידי לימוד התורה בלילה, מתוך לילה ונמיכות הרוח ושפלות, עניין הביטול.

ולכן דווקא "מכאן ואילך" - לאחרי מילוי הלבנה בט"ו באב, מתחילה שלימות נעלית יותר, לימוד התורה בלילות כפירוש הנ"ל הבא על-ידי הלימוד בלילות כפשוטו, שעל-ידי-זה מגיעים ל'מאור' שבתורה.

ולהוסיף באור; אבל בחציו השני של החודש אין מילוי הלבנה מורה על חסרון ח"ו, אלא אדרבה - יש בו מעלה.

ויובן זה על-פי דברי הגמרא בנוגע לכללות עניין מיעוט הירח "לכי ומעטי את עצמך", ודוגמתו בעבודתם של ישראל - "כי אתם המעט", "ממעטין עצמכם", עניין הביטול.

והעניין בזה: כאשר עבודת ישראל היא באופן של קיימא סיהרא באשלמותא, היינו, שהאור שלו מאיר בגלוי ובתוקף, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע להשפעה על הזולת (על דרך וברוגמת הלבנה שעניינה "להאיר על הארץ") — יתכן שיבוא האדם לידי רגש של ישות, בידעו את גודל מעלת העבודה שעל-ידיה מאיר בכל העולם כולו; ולכן בהמשך וביחד עם זה צריכה להיות העבודה בעניין הביטול ("לכי ומעטי את עצמך").

כלומר: בנוגע לעצם העבודה, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לזולת — הרי בודאי שאין לגרוע חס-ושלום בעניין האור, ואדרבה, יש להוסיף ולהעלות בכל עניני אור וקדושה; והשינוי אינו אלא בנוגע לרגש האדם העובד, שכיון שהוא העושה ומאיר יכול לבוא לידי רגש של ישות — ולכן בנוגע לרגש זה צריכה להיות העבודה ד"לכי מעטי את עצמך", הביטול.

וזהו סדר קבוע בעבודת האדם, שבהגיעו לשלימות בעבודת ה' באור וגילוי, אזי יש לו להתחיל תיכף בעבודה של פוחת והולך, העבודה במיעוט וביטול הרגש מציאות עצמו והרגש מעלת עבודתו עד שההרגש מתבטל לגמרי, בדוגמת הלבנה שבכל חודש לאחרי קיימא סיהרא באשלמותא בט"ו בחודש, מתחיל סדר שפוחת והולך בגילוי, עד שמתעלם אור הלבנה לגמרי ברגע שלפני המולד.

ועל-פי זה מובן שגם בחציו השני של החודש, כאשר אור הלבנה פוחת והולך, העבודה היא באופן שמוסיף והולך — הוספה בביטול, שההרגש הולך ומתמעט (שמתבטל) יותר ויותר, עד לתכלית הביטול.

להגיע ל'מאור' שבתורה

והנה, מכיון שנצטוונו "מעלין בקודש"

פרשת בראשית

ויכל אלוקים ביום השביעי (בב)

בכל ששת ימי בראשית נזכר שם אלוקים בלבד, שהוא מידת הדין והצמצום; אך ביום השבת, שאז יש התגלות מידת הרחמים והחסדים של שם הוי', נאמר "ויכל אלוקים", כלומר: כלתה בחינת ומדרגת הצמצום של שם אלוקים ונתגלה החסד של שם הוי'.

(ליקוטי תורה, שיר השירים ד"ה "באתי לגני", דף לב עמ' א)

ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה (בב)

כזה שהוא מכה בקורנס על גבי הסדן – הגביהה מבעוד יום והורידה משתחשך (ב"ר פ"י, ט)

יש לשאול, לשם מה סיים הקב"ה את מלאכת הבריאה באופן כזה שהמלאכה תיכנס לתוך יום השבת, ובלשון רש"י כאן – "נכנס בו כחוט השערה ונראה כאילו כילה בו ביום".
יש לומר, שבזה הקב"ה הורה לנו עד כמה צריכים לייקר כל רגע וכל פעולה, שכן פעולה זו של הורדת הקורנס השלימה את כל מלאכת הבריאה, ומיד באה מנוחת יום השבת. ללמדנו, שגם כשמדובר בפעולה טובה אחת ויחידה, ולו תהיה פעולה קטנה, 'כחוט השערה' בלבד, הרי פעולה זו היא ה'מכה בפטיש', שעל-ידה נשלמת כל עבודת זמן הגלות ונכנסים מיד ליום שכולו שבת ומנוחה.
ופסק-דין מפורש הוא ברמב"ם (הלכות תשובה פרק ג, הלכה ד): "עשה מצווה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

(ספר השיחות תשמ"ח, כרך א, עמ' 147)

אשר ברא אלוקים לעשות (בג)

"אשר ברא אלוקים ועשה" אין כתיב כאן, אלא "אשר ברא אלוקים לעשות", לומר שהכול צריך תיקון (רש"י לב"ר פי"א)

אדם עלול לחשוב: כיצד דורשים ממנו לתקן ולהעלות את ענייני העולם על-ידי עבודתו, והרי הקב"ה ברא את העולם כפי שהוא, וכיצד יבוא הוא וישנה את מה שהקב"ה קבע בעולמו?
התשובה על כך היא – "אשר ברא אלוקים לעשות, לתקן". תכלית הכוונה של בריאת העולמות היא – לתקן: הקב"ה נותן כוח ויכולת לכל אחד מישראל שעל-ידי עבודתו יתקן את החסר בעולם ויביאו לירי שלימות!
זוהי אפוא הכוונה והתכלית של בריאת העולם כולו.

(משיחת פרשת בראשית תשט"ז. תורת מנחם כרך טו עמ' 189)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת־קודש פרשת בראשית¹

כ"ד תשרי, מברכים־החודש מרחשוון

* ביום זה אמר הרבי את הקדישים בשלוש התפילות, כיוון שהוא יאָרצייט הרבנית מרת רחל הי"ד, אם הרבנית מרת חנה ע"ה אימו של הרבי, וכן יאָרצייט של הרה"ח ר' דובער הי"ד אחיו של הרבי².

* ידוע פתגם רבותינו נשיאינו: "אָזוי ווי מען שטעלט זיך שבת בראשית, אָזוי גייט אַ גאַנץ יאָר" [=כפי שמתייצבים בשבת בראשית, כך נמשכת כל השנה].

קידוש: למנהגנו, נזהרים גם בארה"ק שלא לקדש בליל שבת ב"שעה השביעית"⁴.
השכם בבוקר⁵ יתקבצו אנ"ש לבית־הכנסת

לאמירת כל התהילים בציבור⁶. אחרי אמירת כל התהילים, יאמר מי שאין לו הורים קדיש יתום. ואם יש חיוב - יארצייט או אבל - יאמרו קדיש אחר כל ספר, ויאמרו תחילה (לפחות - יאמרנו האומר קדיש⁷) את ה"יהי רצון" שאחרי ספר זה. אחרי־כן ילמדו כשעה⁸ מאמר של חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר־כך התפילה⁹.

"דבר אמירת תהילים האמור, אינו שייך לאיזה נוסח... ומצד אהבת ישראל... עלינו להשתדל בכל מיני השתדלות, אשר יוקבע ככל הבתי־כנסיות באיזה

¹דיני ומנהגי ראש חודש - חב"ד עמ' 26 הערה ב"ה ושמתעי, וצריך ביאור. ואולי היו אלו הוראות פרטיות במצב מיוחד.

²6 "כך היתה התקנה, ולא כ'שפיץ חב"ד' שחושבים שמכיוון שהם עוסקים בחסידות - אינם צריכים לבוא לאמירת תהילים, כי בזמן שהוא עוסק בלימוד החסידות או שהוא "מייחד ייחודים" או שהוא בעצמו אינו יודע מה הוא עושה, ממילא אומר הוא תהילים בפני־עצמו "מורם מעם"; לא כך היתה התקנה, אלא צריך לומר תהילים בציבור דווקא, יחד עם כל ישראל. שבהמשך לזה היא גם התקנה השניה - התוועדות שלאחר התפילה, שענין התוועדות הרי הוא מיוסד על אהבת־ישראל... שבזמן התוועדות אומרים 'לחיים' ומברכים איש את רעהו..." (משיחת שבת בראשית, התוועדות א, תשכ"א, ס"ט - תורת מנחם חכ"ט עמ' 115).

³7 הרבי לא נהג לומר 'יהי רצון' אחר אמירת כל ספר שבתהילים (י"א שאמרו פ"א בסוף כל התהילים. ואז צריך לומר זאת כמובן בלשון רבים, כי אז כוללים בו את כל הספרים), וגם כאן הציע אמירתו רק כדי ליישב יותר אמירת קדיש על כל ספר, ומשמע שללא זאת אינו נאמר.

את אמירת הפסוקים הנדפסים בספר התהילים לאומרם לפני ואחרי אמירת תהילים לא גרס הרבי כלל (ראה צילום כ"ק בשבועון 'כפר חב"ד' גיליון 789 עמ' 11, ומשמע ב'התקשרות' גיליון תמה, וגיליון תפד עמ' 17).

⁴8 "בכנופיא בבית־הכנסת דווקא" (בכל שבת) - אג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א עמ' רפא.

⁵9 כל הענין - ספר המנהגים עמ' 30.

1) **לבני חו"ל:** בתפלת מעריב לשבת מתחילים: 'מומור לדוד הבן...'. ב'לכה דודי' אומרים: 'בשמחה ובצהלה'.

2) 'אוצר' ס"ע שצו. לענין היארצייט של ר' דובער, כתב בס' 'תולדות לוי יצחק', מהדורת תשנ"ה, ח"ב עמ' 441, שכנראה זהו יום שנקבע ע"י הרבי ולא יום הפטירה ממש.

3) לקוטי־שיחות כרך כ עמ' 556, וש"נ. וב'אוצר מנהגי חב"ד' ר"ע ת' מוכיח מלקוטי־שיחות כרך י' עמ' 190, שגם מוצאי־שבת בכלל זה. (עוד בקשר לשבת בראשית: סה"ש תש"ד עמ' 44. התוועדותיות תשנ"ב ח"א עמ' 188).

4) דהיינו בארה"ק מהשעה 17:40 עד השעה 18:40 (בשעות חורף). ראה שר"ע אדה"ז סי' רעא ס"ג. 'קיצור הלכות' שם ס"ז ובהערות. שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' קמא. 'התקשרות' גיליון שעט עמ' 16.

5) אמירת תהילים אינה דוחה תפילה בציבור (קובץ רז"ש עמ' 30), והמאחר - ישלימנה בהקדם (בספר היכל מנחם ח"ג עמ' רסו: אחר מנחה, ואם לאו - ביום א'. וראה איגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ, כרך ג עמ' תקעה. מאידך, היו מענות שונים ביחידות, לאלה שאינם מספיקים לסיים את כל התהילים בשבת מברכים: בס' 'דעם רבינ'ס קינדער' עמ' תלד, וכן בס'

נוסח שיהיה¹⁰.
ההפסקות בין העולים: הבעל-קורא בבית חיינו, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, קרא כנדרס בחומש 'תורה תמימה' - החמישי מסיים: "ואחות תובל-קין נעמה" (ד, כב); והשישי: "לקח אותו אלוקים" (ה, כה).

הפטרות: "כה אמר... יגדיל תורה ויאדיר" (ישעיה מב, ה-כא)¹¹.

נכון לדעת זמן המולד לפני ברכת החודש¹². המולד: יום ה' בכורק, בשעה 5:52 ו-15 חלקים. מברכים החודש מרחשוון¹³: ביום השישי וביום השבת-קודש. אין אומרים "אב הרחמים"¹⁴.

10 כ"ק אדמו"ר מהר"י"צ נ"ע - אג"ק ח"ב עמ' תקכד. קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק עמ' 192. וכן באג"ק של הרבי כרך ה עמ' לב. ובשיחת ש"פ פקודי תשכ"ז: "כשיבוא משיח, לא יידע שום 'קונצים' אלא ידרוש "אלה פקודי המשכן"... - כתוב בפתק: על כמה יהודים פעלת שיגיעו לומר את כל התהילים בשבת מברכים!";

11 ספר המנהגים עמ' 32. ב'ספר הפטרות' הוצאת קה"ת, ובכ"מ, מסופר שבשנה מעוברת נהג הרבי לסיים עד "ואחרי לא יהיה" (כמנהג הקבוע של האשכנזים), ובחומש 'שי למורא' אף ציין שכן הוא "מנהג חב"ד בשנה מעוברת". וחבל שלא הזכירו מפורשות מה שמופיע בשיחות שנשמנו בס' הפטרות שם בשוליה-גיליון (תורת מנחם - התועדויות' כרך ח"י עמ' 107, שיחת שבת בראשית (ב) תשד"מ סי' ב ועוד. וראה גם ביומן שבסו"ס שיחות-קודש בשל"ח, מהדורת תשס"ב עמ' 394) ש"ק אדמו"ר מהר"י"צ שנהג כך, הורה **כן לרבי**, אבל אמר לו שאין זו הוראה לרבים, וכך מופיע גם ב'רשימות היומן' ס"ע שדמ.

12 סידור אדה"ז. ולכן נהגו להכריז זאת באותה שעה ברבים, ראה ליקוטי מהר"ח (בראש ח"ג, בהשמטות לח"ב פח,ב), ושערי-רחמים על השערי-אפרים שער י ס"ק מז.

הש"ץ עומד, וזכר לקידוש החודש, שבו ראש ב"ד עומד ואומר 'מקודש' וכל העם עונים אחריו (מג"א סי' תיז ס"ק א), והציבור עומדים אגב חביבותא (שערי-רחמים שם ס"ק מג, אבל לא מן הדין, אף שהמנהג [כמ"ש בקצות השלחן סי' פג בבדה"ש ס"ק י, משערי אפרים שם סל"ו] שהש"ץ אוזח או ס"ת בידו, ראה משנה-ברורה סי' קמו בשער-הציון ס"ק יח).

13 כן הוא האיות, כנפסק בשו"ע אה"ע סי' קכו ס"ז בהג"ה ונו"כ ("מרחשוון" תיבה אחת, וכן הוא ברוב מכתבי רבותינו נשיאינו מחודש זה, ולא כמופיע בלוח כולל-חב"ד "מרחשוון". ו'חשוון' המופיע בסידורי תורה-אור ותהלת ה' בברכת החודש, ובלוח היום יום וכדומה במשך החודש - אינו אלא קיצור).

14 סידור אדה"ז.

שבת מברכים היא יום התועדות. התועדות - בבית-הכנסת¹⁵. זמנה - בהתאם לתנאי המקום. בדרך כלל, יש לסדרה באופן שיוכלו להמשיכה בביתם עם בני-הבית. הנשים והבנות יסדרו התועדות לעצמן בשבת, או במוצאי שבת¹⁶.
בשבת בראשית היו החסידים נוהגים להתוועד 'בחילא יתיר'¹⁷.

בהתועדות שבת בראשית תשי"ז ציווה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לגבאי בית-הכנסת, למכור, כככל שנה, את ה'עליות' של כל השנה, הגבהה וגלילה. בשנים מאוחרות יותר נהגו למכור מצוות נוספות, עד שבשנים האחרונות נמכרו, בין השאר: הוצאת הספר-תורה והכנסתו; עליות 'חזק'; 'נר למאור'; 'אין לקידוש' (=הוצאות התועדות של הרבי)¹⁸.

בתפילת מנחה אין אומרים "צדקתך".
במוצאי שבת בראשית מכריזים שוב¹⁹: "ויעקב הלך לדרכו"²⁰.

15 היום-יום, ל' בניסן.

16 לקוטי-שיחות, כרך טז עמ' 523.

17 ספר-השיחות תש"ה עמ' 64.

18 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' שצו. (אף שנפסק בשו"ע אדה"ז סי' שו סט"ז רק ש"אפשר ליישב המנהג בדוחק" לעשות 'מכירה פומבית' בשבת, עיי"ש. וראה המונא בכף החיים שם ס"ק מב). ובסה"ש תש"נ ח"א עמ' 83 נתבארה שייכות העניין לשבת בראשית דווקא.

19 לקוטי שיחות כרך כ עמ' 269.

20 לעניין המראה במטוסי אל-על מכל מקום, או בכל מטוס משדה תעופה בארה"ק, במוצאי ש"ק - ראה 'כפר חב"ד' גיליון 398 עמ' 31, שהרבי עורר את הרה"ח ר' אברהם שי' סלמון מראשון-לציון שיש 'שאלה' בזה, ומתברר שלמרות שהרבי דיבר, כדרכו, על 'שאלה' ולא על איסור ממש, הרי בפועל הסביר זאת לעיתונאי מר יצחק שי' הילדסהיימר באריכות עד שעיכבו והפסיד את הטיסה במוצש"ק, בשעתו. ואם בנייר-ורק כך, בארה"ק על אחת כמה וכמה. ומתברר - למרות ההכחות - שבפועל מכינים פעמים רבות את המטוסים בש"ק כשיש להם צורך בכך. הכנה רגילה של מטוס נמשכת כשלוש שעות, וניתן היה לחשוב שלא לאסור ביהודי יותר מאשר בגוי "בכדי שיעשו" (ראה קצות השלחן סי' קכד בבדי-השלחן ס"ק ה בשם שו"ת כתב סופר או"ח סי' ט), אבל הרבי דיבר גם על טיסות שהיו בשעות מאוחרות יותר, וכנראה הכוונה לאסור כל הלילה, אולי מפני שבפועל מחללים שבת בשבילנו ויש למנוע זאת, גם אם אין בטיסה זו איסור מצידנו משורת הדין.

יום חמישי, כ"ט בתשרי

ערב ראש-חודש

היום יש להוסיף בנתינת צדקה²¹.

יום שישי

ל' בתשרי, א' דראש-חודש מרחשוון

ככל יום שיש בו מוסף, אין האבל יורד לפני התיבה, גם לא בתפילות ערבית ומנחה²².
אומרים בתפילת ערבית "יעלה ויבוא" גם אם מתפללים ערבית מבעוד יום²³.

בליל ראש-חודש אין מפסיקין להכריז "יעלה ויבוא" לפני שמונה-עשרה²⁴ בדיבור, אבל טופחים על השולחן וכדומה כדי להזכיר זאת²⁵.

שכח לומר יעלה ויבוא בתפילת ערבית וכבר אמר שם ה' של סיום הברכה, אינו חוזר. בשחרית ובמנחה - אם נזכר (או הסתפק) לאחר אמירת ה"ה" של "המחזיר שכינתו לציון", יסיים את חתימת הברכה,

21 "בערב-ראש-חודש מוסיפים בנתינת צדקה" (התנועות החרדיות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593).

בס' דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד ס"ע עז, הביא מהאחרונים מנהג ישראל להרבות בנתינת צדקה בראש-חודש עצמו, אך לע"ע לא מצאתיו מובא בשיחות וכתבי הרבי, גם לא ב'שערי צדקה'.

22 ספר-המנהגים עמ' 36.

23 שו"ע אדה"ז סי' קח סי"ג. וראה בארוכה דיני ומנהגי ראש חודש-חב"ד פ"ז הערה 2, וש"נ.

24 סידור אדה"ז.

25 בס' דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד פ"ז הערה 4, כתב שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המתין לזה כדי לפסוע לאחוריו לפני תפילת שמונה-עשרה.

בליל ב' לא טפחו על השולחן, והרבי לא המתין לזה (עד שנת תשכ"ה עכ"פ - 'התקשרות' גיליון קיח עמ' 20, עיי"ש שבשנים האחרונות בבית חיינו היו טופחים בקביעות גם בליל ב', אבל לא ידוע אם הרבי המתין לזה) ועכ"פ מפני ירידת הדורות והתגברות השכחה, לכאורה יש מקום לטפוח גם ביום השני, ואף בשחרית ובמנחה רצוי שיאמר אחד הגבאים וכדומה את התיבות "יעלה ויבוא" בקול רם, וכולי האי וואלי. וראה הגהות מהרש"ל לטור סי' רלז ומטה משה סי' תקיט שאצלם לא נהגו להכריז יעו"י, אלא הש"ץ או השמש היה מתחיל להתפלל בלחש מוקדם לפני הציבור, וכשהיה מגיע ליעו"י היה אומר זאת בקול רם. וראה מנהגי מהר"ל הל' ר"ח (עמ"ה), שבליל שני דר"ח היו מכריזים "ראש חודש". ומצינינים למנהגים דק"ק ורומישיא לר' יוזפא שמש סי' סב, ולספר 'דברי קהלת' עמ' 63, 78.

יאמר 'יעלה ויבוא' בין הברכות, וימשיך "מודים".
אם כבר התחיל "מודים" ועד סיום יהיו לרצון השני, חוזר ל'רצה" (ורק אם נזכר לאחר שאמר שם ה' של סיום ברכת 'מודים' או 'שים שלום', יאמר "למדני חוקיך" ויחזור ל'רצה"²⁶). אם נזכר לאחר סיום 'יהיו לרצון' השני - חוזר לראש התפילה, ואינו אומר "אדניי שפתי תפתח"²⁷. ורשאי לדרת לפני התיבה לחזרת הש"ץ במקום זה. אבל אם נזכר אחרי תפילת מוסף, אינו חוזר²⁸. בברכת המזון, אם נזכר לפני ברכת "הטוב והמטיב", אפילו בלילה, יאמר כנוסח שבסידור, ואם נזכר אחר-כך - אינו חוזר²⁹.
נוהגים אשר היחיד מברך בהלל תחילה וסוף גם בימים שאין גומרים בהם את ההלל³⁰.

את כל התפילין מניחים קודם מוסף, אבל את השיעורים לומדים אחר סיום כל התפילה³¹.

הש"ץ מסיים 'ובא לציון' לעצמו, ולא בקול רם³¹. מכיוון שיש הפסק גדול בין הכנסת ספר-התורה לבין הקדיש, ומניחים בינתיים תפילין דרבנותם וקוראים קריאת-שמע וכו', על-כן צריך לומר ולפחות לסיים בקול³² איזה מזמור לפני אמירת הקדיש שלפני

26 ראה בגיליון ת"ת בירור דעות הפוסקים ובפרט פסקי הגרא"ח נאה ז"ל בעניין זה, והמסקנות שם.

27 שערי-שובה וכו' שם בשם הריטב"א הנ"ל. (וע"ע קצות-השולחן בבדי-השולחן סי"ס עח).

28 שו"ע אדה"ז סי' קכו סי"ג.

29 שו"ע אדה"ז סי' קפח סי"ו.

30 ספר-המנהגים שם, וראה אג"ק חלק טז עמ' פד. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לברך בעצמו על הלל דר"ח גם כשהתפלל בציבור. ואמנם הוא ציין זאת כמנהג בית הרב בלבד, וציווה שלא לספר עד"ז - 'רשימות' כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו חוברת ח ס"ע 20, וש"נ. אך בהתוועדות שבת מברכים החודש מנ"א תשמ"א (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי מוגה), סיפר זאת הרבי ברבים, כ'מנהג חסידים' - 'אריינאפן' [= 'לחטוף' זאת] ולומר את הברכה בעצמו בחשאי. (והרי גילוי המנהגים לרבים ע"י הרבי כמוהו כחוראה בזה, כמ"ש בשיחה הנדפסת בראש ס' המנהגים).

לעניין הפסקה לעניית אמן בהלל בר"ח וחומה"פ, ראה המסקנא ב'התקשרות' גיליון תמא, שלפי אדה"ז כנראה אין לענות יותר מאשר בברכות ק"ש (דלא כמ"ש כמה מלקטים ובגיליון שלח), וש"נ.

31 כי אז יצטרך לומר מייד את הקדיש, ולא כנהוג להסמיכו (גם) לתפילת מוסף (וכפי שהורה פעם הרבי, וראה נימוקי או"ח סי' נה).

32 ע"פ ס' המנהגים עמ' 6, ד"ה כ"ק אדמו"ר.

ואם הפרק מרובה בפסוקים, לומדים שניים או יותר פסוקים בכל ראש-חודש²³.
 [מנהגים נוספים של ראש-חודש נדפסו לאחרונה בגיליונות: תתע"ה, תתצ"ב. שבת ר"ח - תתפ"ד].
 בערב-שבת-קודש נותנים לצדקה 'משנה' - סכום כפול, גם בשביל יום השבת³⁴.

34) ראה הנלקט ב'שערי צדקה' סי' סא.

מוסף³³.
 מנהג עתיק ללמוד בכל ראש-חודש פסוק אחד עם פירוש רש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מפרק התהילים המתאים למספר שנות חייו (לדוגמה, אם הוא בן י"ג אומר פרק י"ד), ואם הפרק מכיל פחות מי"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, חוזרים ללמוד את הפרק שוב עד שיעלה כמספר חודשי השנה;

33) כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, 'ספר המאמרים - ליקוט' ח"ב עמ' שטו. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, 'אג"ק ח"כ עמ' רפג.

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"ב האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש